

21.03.23

Група №16

Урок №39

Тема уроку: Ольга Кобилянська. Життя і творчість. Формування світогляду письменниці (вплив європейської культури, українського феміністичного руху). Її проза – зразок раннього українського модернізму. Жанрові особливості, провідні теми та ідеї. Краса вільної душі, аристократизм духу як провідні мотиви новел «Impromptu phantasie», «Valse melancolique».

Мета уроку: (формування компетентності): *предметні:* знання основних віх життєвого і творчого шляху О. Кобилянської, загальної характеристики її творчості; *ключові:* вміння логічно висловлювати свої думки; інформаційну: навички самостійної роботи з джерелами інформації; загальнокультурну: усвідомлення рівності жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань і формування нових умінь і навичок; урок зустрічей і побачень.

Серед українських письменниць вона не має собі рівної на ниві новели і повісті.

І. Я. Франко

Мої особисті переживання відігравали немало роль в моїх писаннях.

О. Кобилянська

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ УРОКУ

III. СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Проводять у формі усного журналу.

Перша зустріч. Біографічні відомості про О. Кобилянську. Вплив М. Павлика та І. Франка

Шлях Ольги Кобилянської до української літератури був складним. Вона належить до тих молодих письменників рубежу XIX-XX століть, що самі створили себе «завдяки наполегливій і послідовній самоосвіті, копіткій праці» (не раз у гнітючих особистих, побутових обставинах). Вихована

здебільшого на західноєвропейській літературі, мешкала в буковинських містечках, у яких жили «відломки аж кількох народів: русинів, волохів, німців, поляків, євреїв, мадьярів, липован, багато чехів, циган»). Свої ранні твори молода письменниця писала німецькою мовою. У такому середовищі вона могла цілковито, як писав Осип Маковей, «стати німецькою писателькою», а не українською.

Ольга-Марія Юліанівна Кобилянська народилася в містечку Гура-Гумора (сучасна назва Гура-Гуморулуй) на півдні Буковини (тепер — територія Румунії) 27 листопада 1863 р. у родині дрібного службовця. Батько, Юліан Кобилянський, народився в Галичині. Він належав до шляхетного роду, який мав герб і походив із Наддніпрянщини. Мати Ольги, Марія Вернер, походила з німецької родини, яка дала німецькій літературі поета-романтика Захарія Вернера.

Будучи ополяченою німкенню, з любові до свого чоловіка Марія Вернер вивчила українську мову, прийняла греко-католицьку віру та виховувала дітей у пошані й любові до свого українського коріння. «Свята Анна» — скаже про неї згодом Леся Українка. Батько ж був зовсім інший — строгий і навіть жорстокий. У багатодітній родині (семеро дітей) Ольга була четвертою дитиною.

У 1868 р. Ю. Кобилянського переводять до Сучави, згодом родина Кобилянських переїздить до Кімполунга, де серед розкішної природи минули дитинство та юність Ольги. У Кімполунзі дівчина відвідує початкову народну школу, де навчання здійснювалося виключно німецькою — офіційною мовою тогочасної Буковини. І хоча доводилося жити в німецько-румунському оточенні, батько подбав, щоб дочка приватно вивчала й українську мову, ще одна мова — польська — постійно звучала вдома. У школі на О. Кобилянську значний вплив мала її вчителька пані Міллер, яка прищепила дівчинці любов до книг, а в бесідах про літературу стала для неї старшою подругою. З народної школи Ольга перейшла до дівочої «нормальної» школи, в якій навчалася лише до п'ятого курсу, бо для оплати подальшого навчання доньки в батька не вистачало грошей — гарну освіту важливо було дати насамперед синам. Але з таким станом справ Ольга не могла змиритися і продовжила навчання самостійно, згодом ставши однією з найосвіченіших жінок свого часу. До уподобань Ольги можна додати захоплення музикою, безмежну й незрадливу любов до якої Кобилянська пронесла крізь усю свою творчість.

Тоді ж вона мала й ще одне хобі, про яке згадувала в щоденнику, — це пристрась до верхової їзди, що дарувала їй відчуття повної свободи. Ще одним захопленням письменниці було малярство, але, не маючи відповідної для малювання школи, Ольга відмовляється від цього заняття.

У 13-14 років майбутня письменниця пише вірші німецькою мовою.

1880 р. О. Кобилянська написала перше німецькомовне оповідання — «Гортенза, або Нарис з життя одної дівчини», у 1883 р. — «Воля чи доля». Потім були створені алегоричні замальовки «Видиво» (1885), «Голубка і дуб» (1886), оповідання «Вона вийшла заміж» (1886-1887).

Умовно названий «кімполунзький» період ранньої творчості О. Кобилянської знаменний і переломом у її світогляді, який спричинило знайомство письменниці-початківця із Софією Окуневською, донькою повітового лікаря. Саме вона, а згодом і її своячка Наталя Кобринська, прочитавши перші твори Ольги, переконливо радили їй писати українською. Як згадує сама письменниця, С. Окуневська першою заговорила до неї українською мовою, вона ж навчала її фонетики, а разом з Н. Кобринською діставала для неї кращі твори з української літератури, які мали допомогти майбутній письменниці виробити гарний стиль. О. Кобилянська старанно опановувала закони рідної мови, хоча це давалось нелегко. Будучи вже відомою письменницею, вона часто просила українських митців виправляти мову її творів.

У 1888 р. О. Кобилянська почала писати німецькою мовою повість «Лорелай», яка в 1896 році була опублікована українською мовою під назвою «Царівна». Саме завдяки цій повісті з О. Кобилянською як письменницею знайомиться Леся Українка, яка прочитала рукопис й відтоді пильно стежила за її творами.

Ю. Кобилянський вийшов на пенсію у 1889 р. і оселився з родиною в с. Димці Серетського повіту. Для О. Кобилянської розлука з улюбленим краєм була важкою та болісною, там, за її словами, вона залишала «велику частку своєї душі і своїх почуттів, багато образів, уяви і своєї сили».

Через хворобливість матері та через молодших братів Ольги, які закінчували навчання, родина у 1891 р. переїжджає до Чернівців — міста, де О. Кобилянська житиме до самої смерті. Для письменниці почався новий період життя. Із приїздом до Чернівців для неї відкривається новий світ, широкий і багатий для творчої праці. Тут Кобилянська входить у коло прогресивної інтелігенції, глибше знайомиться з українським літературним життям. Тут вона могла читати літературні та мистецькі журнали, знайомитися з творами сучасної української літератури, спілкуватися з освіченими людьми, інтелігенцією. Відтак життя письменниці, стаючи дедалі розмаїтішим і багатшим на події, дає нові, додаткові імпульси для творчих пошуків.

Упродовж наступних років О. Кобилянська активно пише повісті та оповідання «Він і Вона» (1895), «Царівна» (1896), «Що я любив» (1896), а далі — «Ніоба», «Некультурна», «Природа», (1898), «Земля», «У неділю рано зілля копала», «Апостол черні» та інші, в яких не тільки відтворила глибинні процеси соціального і суспільного буття, а й виробила модерну неоромантично-символістську стилістику з вражаючим імпресіоністичним розкриттям психічного стану людини.

1902 р. письменниця написала соціально-психологічну повість «Земля».

Іван Франко не надрукував повість в альманаху «Жіночий вінок» з огляду на художню невикінченість. Згодом Франко, надзвичайно прискіпливий критик, був змушений визнати її творчість: *«Ольга Кобилянська — визначне явище в новій українській літературі. Її перші твори були свіжим подихом у цій літературі, особливо через сміливість її стилістичної манери і відсутність будь-якого шаблону; це є характерним для О. Кобилянської. Серед українських письменниць вона не має суперниць в жанрі новели і роману, а її роман "Земля", крім літературної та мовної вартості, матиме тривале значення ще й як документ способу мислення нашого народу».*

1903 р. Ольга зібралася вдруге поїхати до Києва — на ювілей М. Лисенка. Та важко захворіла мати, і вона залишається вдома. Тяжка праця по господарству, а також застуда викликали хворобу в самої О. Кобилянської. Наприкінці 1903 р. її розбив частковий параліч. І хоча лікування на німецьких та чеських курортах до певної міри знешкодили наслідки недуги, починаючи з 1903 р. вона постійно хворіла, а коштів на систематичне лікування не вистачало.

Останній великий твір Ольги Кобилянської «Апостол черні» радянська критика вважала невдалим і воліла замовчувати зовсім. Хоча взагалі в Радянському Союзі Кобилянську, яка жила на території боярської Румунії, визнавали, друкували і навіть видали в 1927-1929 роках її «Твори» у дев'яти томах.

1940 року, коли Північну Буковину було приєднано до Радянської України, у пресі з'явилося кілька життєстверджуючих і пафосних статей за підписом Ольги Кобилянської, яка нібито вітала цю подію. Родичі Ольги Юліанівни стверджують, що вона, на той час уже прикута до крісла, взагалі не цікавилася політикою... Саме за ті статті і почали переслідувати письменницю румунські окупаційні власті.

Вона прожила довге життя. О. Кобилянська померла 21 березня 1942 р. Поховали її 23 березня. У цей день румуни закрили в'їзд до міста. Окупаційна влада заборонила публікувати некролог українською мовою та виголошувати промови над могилою, але учениця письменниці, учителька Равелюк, усе-таки порушила заборону.

У Чернівцях, у будинку, де жила письменниця, 1944 р. відкрито меморіальний музей, до 100-річного ювілею Кобилянської її ім'я присвоєно Чернівецькому театрові, вулицям у містах Буковини. 1973 р. відкрито музей письменниці в с. Димка, де вона влітку відпочивала.

Друга зустріч. О. Кобилянська та ідеї емансипації і фемінізму

Біографія Ольги Кобилянської надзвичайно насичена подіями. Її вважають першою українською феміністкою. Вона була гарна, розумна, освічена, сповідувала феміністичні ідеї, — такі жінки завжди відлякували чоловіків. Ольга не могла не потерпати через це: *«В моєму житті не часто гостює радість... Чому жоден чоловік не любить мене тривалий час? Чому я для всіх тільки «товаришка?»* — писала вона у віці 23 років.

1892 р. письменниця пише працю «Рівноправність жінок», того ж року виступає в журналі «Народ» із нарисом «Жіноча вистава в Чикаго». Наступного року бере участь у виданні альманаху «Наша доля», вміщуючи в ньому оглядову статтю про жіночий рух у країнах Європи.

У 1894 р. друкує в журналі «Зоря» повість «Людина», присвячену Наталії Кобринській — відомій у Галичині письменниці й громадській діячці, ініціаторові створення Товариства руських жінок, яке розгорнуло широкий феміністичний рух, робить прилюдну доповідь «Дещо про ідею жіночого руху!», опубліковану згодом у газетах, відкриває бібліотеку, навчає дітей грамоти. Свобода людини асоціюється в неї з можливістю творити свою долю. Під впливом Софії Окуневської та Наталії Кобринської на поч. 80-х років авторка захопилася ідеєю емансипації жінки, намагалася її художньо реалізувати в перших літературних спробах.

Ольга Кобилянська писала про жінок — і не лише тому, що для жінки-письменниці це природне і близьке. Вся українська література того періоду була перейнята своєрідним месіанством: письменником рухала не так його власна творча індивідуальність, як бажання відповісти на потреби народу, заповнити прогалини в громадській свідомості. Вільнолюбні й артистичні інтелігентки з творів ранньої Кобилянської — «Людина», «Царівна», «Valse melancolique» — не лише пропущені крізь призму творчості вона сама та її подруги, а свідомо введений у літературу образ нової жінки: «Я думаю, що моя заслуга се та, що мої героїні витиснули вже або звернуть на собі увагу русинів, що побіч дотеперішніх Марусь, Ганнусь і Катрусь можуть станути і жінки європейського характеру», — стверджує вона в листі до Маковея.

Захопившись ідеями емансипації та фемінізму, Ольга не сприймала їх на віру, по-дилетанськи. Вона скрупульозно студіювала літературу з цього питання, навіть виступала в жіночому товаристві з цього питання. Дослідники припускають, що своїх героїнь письменниця списала зі свого життя.

Емансипація — звільнення від залежності, гніту, зрівняння в правах.

Фемінізм — науковий напрям і суспільний рух, який ставить за мету повну рівноправність чоловіків і жінок у всіх сферах життя.

Першими підняли тему фемінізму французькі філософи Вольтер, Ш. -Л. Монтеск'є, Д. Дідро, які обстоювали право жінок брати участь у суспільному

житті, стверджували, що жіноча природа складніша чоловічої. Самі ж жінки заявили про себе активною участю у Великій Французькій революції, започаткували жіночі клуби, журнали. Але революційна влада, оцінивши громадянську активність жінок, не змогла протистояти усталеній у суспільстві традиції, католицизму, щоб визнати жінок самостійним суб'єктом історії, рівноправними з чоловіками. Це спричинило нове суспільне явище — фемінізм як рух на захист політичних і громадянських прав жінок.

Першим документом фемінізму вважають «Декларацію прав жінки та громадянки» написану французькою Олімпією де Гуж у 1791 році, у якій говорилося, що жінка має такі самі права, як і чоловік. Декларація викликала в суспільстві потужний спротив. Пізніше, в 1793 році Конвент ухвалив рішення про заборону жіночих клубів, а в 1795-му заборонив жінкам збиратися в громадських місцях.

Наприкінці XVIII століття ідеї фемінізму заявили про себе у Великобританії. У 1827 році відбувся перший з'їзд американських феміністок-суфражисток, де було висловлено протест проти дискримінації жінок, прийнято Декларацію прав жінок.

У 60-х роках ХХ століття в Америці, а згодом і в Західній Європі виник феміністичний рух як продовження справи суфражисток — борців за виборчі права для жінок.

Гендерна рівність — процес справедливого ставлення до чоловіків і жінок. А справедливість веде до рівноправності. Це означає, що і жінки, і чоловіки користуються однаковим статусом, мають однакові умови для реалізації своїх прав і вподобань. Тобто це рівне оцінювання суспільством подібностей та відмінностей між чоловіком та жінкою і розрізнення ролей, які вони відіграють.

Третє побачення. Ольга Кобилянська і Осип Маковей

У 1895 році редакцію газети «Буковина» очолив Осип Маковей. Молодий двадцятивосьмирічний чоловік, з попелястою чуприною, високим чолом і блакитними очима.

Вже при першому побаченні О. Кобилянська знала, що полюбить його. Їй на той час було неповних тридцять два роки. Душа її була повна любові, не вистачало лише людини, гідної такого почуття. Таку людину вона побачила в ньому. Вони взяли духовний шлюб від першого побачення і жили ним майже десять років. «... Я нічого від Вас не хочу вимушеного, — писала Ольга в листі до О. Маковея, — це мене не тішить.... часом мені так, ніби в мені жили дві істоти. Одна, що думає практично, на котру можна зі всіма справами спуститися, та, що варить їсти, торгується з хлопцями о добрі вчинки і делікатно заховується — одним словом, робить всяку християнську роботу. А

друга то є погана міміза — шукає вибране життя: спокій, гармонію, тонкість, красу — і в'яне, як не може все найти, а як найде, то дуже щаслива, і вона йде до Вас — не зачиняйтеся перед нею, пане Маковей — бо вона не зробить Вам нічого злого.. Вона йде до Вас — відповідайте їй, бо до Вас говорить моя "поранкова душа"». Та перша — практична, сильна — розмовляє з кожним, та друга — не до кожного промовляє, не раз тижнями мовчить. Тому я пишу до Вас...»

«Пані! — відповідав О. Маковей. — ... Я одного боявся і боюся, а іменно того, щоб Ви не були на мене ніколи не огірчені. Вірте мені, ніхто вас так не цінить, як я вас ціню;. мало хто розуміє ту Вашу наскрізь поетичну, глибоку і чесну душу так, як я. Зі становиська літературного критика б'ю поклін перед Вами. І при тім всім, мені Вас жаль, бо відчуваєте пустку в життю. Вам потрібно, як жінчині, одної великої журби (Вам це може здатися щастям), перед корою всі Ваші дотеперішні клопоти здавались би карликами. А я. ну, я такої журби не завдам тій, котру, справді, високо ціню. І все моє поступування з Вами було досі таке, що я хотів Вас як найбільше щадити, не обіцювати того, що взагалі нікому не обіцював.... Остається симпатія душ, приязнь між нами, якої не відрікаюся, якої шукаю з Вами, знаючи, що вона мене ублагороднює. І тут мені можете вірити і мою руку взяти в свою, як від приятеля щирого, котрий нераз просто чудується Вашій золотій жіночій душі і розумові, котрий вас за всі ті добрі і гарні прикмети любити мусить, так, як любить все благородне і гарне».

Десять років стосунків для Осипа Маковея були лише «літературним приятелюванням», О. Кобилянська ж була закохана на смерть. Вона називала його ведмедем. Як могла вона, розважлива, розумна, горда й амбітна, «так дуже свою душу відслонити», не відчути, не зрозуміти своєї помилки, від якої свого часу застерігала рідну сестру Євгенію, коли та без взаємності закохалася в Атаназія Окуневського?..

Літературні й особисті взаємини Ольги Кобилянської з Осипом Маковеєм відіграли надзвичайно суттєву роль у творчій долі письменниці. Як літературний критик, редактор і видавець, він допоміг їй визначитись і, зрештою, стати на високих позиціях українського художнього слова. Вона навзаєм прихильно ставилася до його літературної та критичної творчості. І по-жіночому щиро у своєму щоденнику писала: «Я знаю — любов до Маковея поставить мені корону на голову, а не мої літературні твори». Вона «хотіла вийти заміж, щоб бути щасливою», а залишилася самотньою до кінця свого життя. На початку 1900-х рр. О. Кобилянська переживає драму особистого життя, пов'язану з іменем Осипа Маковея. Тривалі дружні стосунки, які виникли між ними зі взаємної симпатії, переросли в почуття кохання. О. Кобилянська мріяла про одруження і навіть першою заговорила про це. Проте О. Маковей несподівано одружився з іншою жінкою, Ольгою Кордубівною.

Йому на той час було 38, а їй — 25 років. О. Маковей назвав це «найрозумнішим своїм ділом» і був дуже щасливий у шлюбі.

Вони жили в одному місті й роками писали одне одному майже щодня. До Маковея Кобилянська написала величезну кількість листів. Збереглося 176, опубліковано — 67. І в них — її тонкі почуття, її відданість, щирість і любов. «Я Вас стільки років так страшно любила, я носила для Вас рай у душі — як сонце. Я хотіла такий рай Вам уладнати».

Дружба з О. Маковеем допомогла Ользі відчутти себе справжньою письменницею. Він був її найпершим радником у приватних і літературних справах, вона ж турбувалася його життям, здоров'ям, хатою, одягом, усе сильніше відчувала, що хоче бути заміжною, мати дітей і чоловіка. О. Маковей багато зробив для популяризації творів О. Кобилянської, вона ж високо цінувала його талант і повсякчас заохочувала до літературної праці. Він казав, що в нього «крила горобця», а вона бачила його Ніцшевим «левом, що сміється», вона «посадила його на престол», а він хотів сидіти «тільки на простій лаві простим приятелем».

Скільки болю в цих неймовірно відвертих листах О. Кобилянської: «Я отворилася! Зрозумійте, що Кобилянська ніколи не переставала Вас любити, і перестане аж тоді, коли її серце застигне.... Тепер я переконуюсь, що страшно нещасні ті, котрі вірні так по-собачому, як я! що Вам була моя вірність? — Нічим. Любов? — Нічим. Я завжди була нічим у Ваших очах. Як я впаду — то загину з Вашим іменем в душі. Не можу інакше! Я знаю — любов до Маковея поставить мені корону на голову, а не мої літературні твори! Любов моя сильніша, як все інше в мені».

Згодом Ольга Кобилянська отримає офіційні пропозиції на заміжжя. Франц Правнічек їй писав: «Яким щасливим я був би, якби Ви погодились бути моєю жінкою». Але Ольга вже не хотітиме заміж. У 1906 році на руках у неї помирає мати, «Свята Анна», духовна опора й оберіг О. Кобилянської. Цього ж року обривається її листування з О. Маковеем.

Він помер у 1925 році. День, коли ховали Осипа Маковея, вона провела високо на горі, сиділа і плакала. «Біла мрія» Ольги про щастя з О. Маковеем не здійснилася, а ще вона так і не побачила моря, про яке мріяла ціле життя...» А я блукаю, як сновиди, броджу білими хмарами своїх мрій і падаю з них, і волочу за собою поламані крила. І хоч серце і голова болить, то я все гляжу на небо і чекаю, аби крила загоїлися і знов... і знов...».

Четверте побачення. Ольга Кобилянська і Василь Стефаник

Саме на цей час припадає дружба Ольги Кобилянської з Василем Стефаником, до якого ставилася з великою повагою і довірою. В один із днів тяжких переживань Ольга писала В. Стефанику: «Тому, що Ви розумієтесь на горю і

смутку — пишу до Вас. Не гнівайтесь, що тепер обізвалась. Ви ж мій товариш. Мені треба доброго слова і м'якості, я її у вас знайду. Пане Стефаник... як чоловік має човна і кладе на нього цілий свій життєвий запас, і воно становить його ціль в житті і світло, і багатство його, а ви бачите, що воно перед вашими очима тоне. Воно тоне, а ви мусите стояти мовчки і не смієте уст отворити. Можете собі уявити мій настрій душевний. Та я про те не можу з ніким говорити. На моїй долі написано, ні — нап'ятновано, що вона від початку життя до кінця лиш коритися має. Скажіть, що робити, аби скам'яніти, аби вбити душу свою, заморозити чувство своє — і стати людиною розумною, котра має що їсти і пити, і котрій не слід нічого більше? Розумієте? Мені страшенно хочеться плакати перед вами, і якби ви були тут, у моїй хаті, я б позачиняла всі двері, позатикала всі шпари так, щоб, крім вас і мене, нікого більш мій жаль не досягнув, і страшенно плакала. Де ви є? У вас дуже много серця і багатства душі, успокойте мене. Вишліть білі меві Вашої доброї, шовкової душі до мене і успокойте мене. Так, щоб мені за моїм щастям не було жаль і щоби я більше нічого в житті не бажала, нічого не відчувала. Се хотіла я вам нині сказати. Як можете — обізвіться. Мені голосу вашої душі треба. Я і не слухаю, і не чую нічого, як до мене говорять — така я тепер. Не раз кажуть: «Найрадше б умер», або «умерла». І я б тепер найрадше вмерла».

Вона любила містику — згадаймо ворожіння чи її твори «Земля», «У неділю рано?». А ще — сни. В юності їй приснився високий сильний чоловік. Обличчя його не було видно. Вона шукала цього чоловіка в житті. Звідси великий список у щоденниках. Мужчину, якого шукала, умовно називала «Той, котрий». Він міг трапитися будь-де. Тому Ольга могла наперед закохатися в того, про кого їй казали «Є жених для тебе!».

І ось її везли на оглядини. «Ех, поезіє, де ти була?!» — писала вона після цього в щоденнику, бо жених трапився малий і товстуватий. Письменниця не розчаровувалася: хоч малий, зате сильний, як той, у сні. А Ольга любила силу. Звідси і її пізніші симпатії, як-от до Стефаника, руки якого вона називала «залізними».

«Добра пані! Ваша лілія тепер моя. Я єї гірко ніс. Дорогою я боявся, аби не спеклася в моїх руках. У лісі я єї купав у керничці, як малу дитину», — написав Василь Стефаник до Ольги Кобилянської в серпні 1898 року. Вони тоді зустрілися були в гірському селі Белелуй. Приїхала туди на відпочинок. Подарувала йому білу лілею, й він ніс її 3 км до свого рідного села Русова. «Я запутаю свої смагляві руки у Ваше чорне волосся і приведу Вас до неї. Мої руки будуть, як галузе дуба, а волосє Ваше буде, як шовк коло дуба», — писав далі. Та пристрасті Стефаника, якого поважала як письменника, Кобилянська не розділила. «Одруження з кимось іншим, як не з освіченим українцем, для мене гидке!» — занотувала в щоденнику. А Стефаник для неї був «мужиком». І ще: вона вже три роки як закохана в іншого — письменника й редактора Осипа Маковея.

П'ята зустріч. Ольга Кобилянська і Леся Українка

У 1901 році до О. Кобилянської приїздить Леся Українка. Вона щойно пережила смерть Сергія Мержинського, Ольга ж була змучена страдницькою любов'ю до О. Маковея. Їм було про що говорити. У листах Леся називала себе «хтось біленький», а Ольга — «хтось чорненький». Леся підтримувала О. Кобилянську як тільки могла. Ця зустріч зробила їх на все життя рідними.

«Все минеться, одна правда зостанеться, як хтось стане високо-високо на горі, що звідти йому всі ведмеді здадуться малими, — писала Леся Українка в листі до О. Кобилянської. — Не всі мають те, що хтось має, хтось має іскру в серці, вогонь в душі, се, може, не дає щастя, але дає щось більше і вище від щастя, щось таке, чому назви не має в людській мові. Правда ж? Правда?.. А якби тепер тут був хтось, та й ще хтось, вони йшли б разом на Черемош от-таки зараз, у сю темну-темну ніч, і слухали б, як вода шумить, і дивились би, як зорі пробиваються крізь темні хмари, і згадали б мовчки, не говорячи ні слова, все найгірше і все найкраще свого життя, погляди і руки стрівалися би в темряві і було б так тихо-тихо, дарма, що річка шуміла б... Чи хтось чує, як його хтось любить. Хтось його так високо ставить в думці своїй, так задро боронить від всього, що може вразити чи образити. Нехай хтось не зневажає себе, нехай хтось плаче, коли йому тяжко, але нехай не катує себе, бо комусь іншому болить від того, дуже болить...»

Шоста зустріч. Твори Валерії Врублевської про Ольгу Кобилянську

Розмову про актуальні проблеми художнього відтворення постаті Ольги Кобилянської варто розпочати зі звертання до думки відомого мудреця нашої сучасності, аварського поета Расула Гамзатова, який не так давно пішов у засвіти, думки, висловленої в його неримованій книзі 60-х років минулого століття «Мій Дагестан»: «Коли в тебе питають, хто ти такий, можна пред'явити документи, паспорт, де зазначено всі основні дані. Коли ж у народу спитати, хто він такий, то народ, як документ, пред'являє свого вченого, письменника, художника, композитора, політичного діяча, полководця».

Художнє освоєння постаті О. Кобилянської має за собою понад столітню історію. Перші художні твори, звернуті до самої буковинки, належать Христі Алчевській, її палкій шанувальниці й незрадливій посестрі впродовж кількох десятиліть. Це вірші «До Кобилянської» (1908), а пізніше — «Привиди війни (Посвята О. Кобилянській)», «Воліла б я тихо прилунуть...» і «До Ольги Кобилянської», датовані відповідно 1915, 1916 і 1927 роками і перейняті почуттям ніжної любові до буковинки та уславленням її високих громадянських чеснот, сконцентрованих у фразі «Найкраща в нації дочка» ...

У часи «хрущовської відлиги» (а на них припало і відзначення столітнього ювілею О. Кобилянської в 1963 р.) у присвячених буковинці поезіях з'явилося слово «Україна», якого не знаходимо у творах двох попередніх десятиліть.

Його бачимо у віршах В. Сосюри «Гірська орлице, зоре Буковини» та молодого тоді поета зі Львова Володимира Лучука «Мандри Ольги Кобилянської в буковий ліс» (обидва — 1963). Львів'янин підкреслював рятівне для О. Кобилянської-письменниці значення переходу від німецької до української мови.

У письменницькому вінку Гірській Орлиці переважають поетичні твори, та є в ньому драматичні й прозові. Серед перших — засновані на документальному матеріалі «п'єса на дві дії» Василя Вовкуна «Поранкова душа», надрукована в 1988 р., «лірична драма» Ярослава Яроша «Безкорисливий лілії цвіт», видана в 1991 р. і звернута до В. Стефаніка та О. Кобилянської, його ж «Дорогий хтосічок» — про Лесю Українку та Ольгу Кобилянську (90-ті роки), а ще драма Світлани Новицької «Я розчинилася в тобі».

Новела Михайла Івасюка «Вікна», заснована на особистих споминах автора, котрому пощастило бачити письменницю в 30-ті роки, стала розділом його роману «Вирок» (1977). Щодо більших прозових полотен про О. Кобилянську, то їх поки що обмаль. І лишень біографічний роман Валерії Врублевської «Шарітка з Рунгу», який вийшов 2007 року, є художньо-біографічним твором у власному розумінні. Писався він упродовж чверті століття. Ще десь на початку 80-х друкувалися в періодиці окремі фрагменти майбутнього біографічного полотна. В третьому числі журналу «Вітчизна» за 1988 рік з'явилася перша частина роману-біографії під назвою «Ольга Кобилянська», що складалася з п'яти розділів. Окреме видання твору, яке мало заголовки «Емансипантка» і жанрове визначення «повість», побачило світ у 1989 році й, крім відомої з журнальної публікації першої частини «Доля», мало другу — «Царівна», що також включала п'ять розділів. Далі, 15 квітня 1999 р., була публікація фрагмента в «Літературній Україні». І ось 2007 року, відкриваючи серію «Автографи часу» видавничого центру «Академія», прийшов до читачів біографічний роман про Ольгу Кобилянську, що в шести частинах охоплює, нехай часом і фрагментарно, все життя письменниці. Шарітка — то едельвейс. Росла вона на південному схилі гори Рунг у Південній Буковині. За легендою, шарітка приносила кожному, хто знайшов її, велике щастя. Одного разу О. Кобилянська знайшла на Рунгу дві шарітки, оправила їх у рамці й повісила на стіні. Зберігала до кінця своїх днів. Але щасливою так і не була. «Я ніколи не була щаслива. Найкращі хвилини були в мене, коли я писала і закінчувала мої твори».

Письменники не живуть на самоті. Ольга Кобилянська, як і герої її творів, любила свої мрії, любила рідних, друзів. Любила... Переборювала обставини, нерідко — і себе. Все вона прощала, все терпіла. Її унікальне життя є фактологічною основою роману, в якому документ поєднується з авторським баченням героїні, її життєвої і літературної долі, часу, в якому вона жила, людей, з якими зналася. Уважний читач відшукає в ньому і свою правду, яку не зміг розповісти документ.

«Я абсолютно впевнена, що такі книжки дуже потрібні сучасному українському читачеві. Може, потреба людей в такій книжці, особливо в українській літературі, вона часто була нещира із-за авторів, які намагалися зробити з великих людей те, що вони хотіли» (В. Врублевська).

IV. УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ

Скласти «Доміно»

Включивши в характеристику О. Кобилянської її твори типу «Людина» та твори літературознавців про неї типу «Емансипатка» В. Врублевської.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Аристократка	Емансипатка	Гортенза	
Жебрачка	Царівна		
Людина	<i>Ольга Кобилянська</i>		
Безкорисливий лілії цвіт	Найкраща нації дочка	Гірська орлиця, зоря Буковини	
Дорогий хтосічок	Поранкова душа		

Робота над епіграфами

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацювати матеріал підручника з даної теми.
2. Індивідуальні завдання (для охочих): підготувати повідомлення про цікаві факти із життя письменниці.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.